

Maar hoe dan met dit leven, dat toch zijn waarde moest hebben, zijn geringe waarde als alle levens, even veel en even weinig?

De laatste strijd deed mij werkelijk peilen, wat dit alles mij was. Die oplossing kwam van buiten af en bracht me de onvermoede klaarheid.

Er was een oudere studiegenoot die mijn gedachten naar een heel andere toekomst bracht. De oude, de eenige toekomst, die me al spoedig in eenvoudige woorden geboden werd. — Tevoren had ik al iets gevoeld van een verjonging; van de aanraking, even, van een lichter wereld; en soms had ik me laten drijven als met geloken oogen, in een verlangen naar rust.

Ik wist vooruit al, dat dit aanbod komen ging, ik had vooruit bedacht, dat dit misschien voor mij het beste was; en . . . ik aarzelde.

En ofschoon het me ergerde, heftig, zoodat ik verachting voelde voor mezelf om den dwazen slagboom dien ik neerwierp, vroeg ik, als een ouderwetsch meisje van honderd jaar geleden, bedenktijd.

Op een avond, een nooit te vergeten avond in October, vocht ik met mijzelve door de mist tot klaarheid. Of dit onbevredigende, nuttelooze leven, met de knagende smart van een verleden verdwazing, — of dan wel de stille kracht eener rijke taak, van een lieven plicht, van, misschien, een nieuw geluk . . . En de domme kracht waarmee mijn ziel het eerste koos!

Wilde ik dat dan, 't oude vegeteeren en dwaas gestudeer voortzetten? Neen, dat wilde ik niet! Ik wilde vrouw zijn; volkomen worden; verlost worden uit de halfheid van een meisjeswereld, die slechts de afschaduwing gaf van werkelijke zorg en werkelijk beleven; verlost uit de halfheid van een wetenschap die me niets te bieden had, wyl ik haar niet bereiken kon. En: verlost van den dwang dier oogen die mij niet meer dwongen nu, maar wier eerste lichten naar mij . . . me nog bevangen hield.

Wat bewoog me tot die koestering van een verwelkte plant? Ik had mij toch eens afgewend; ik had niet meer gestreeld de vernederende herinnering; ik had eerlijk gestreden en gewerkt en de wreede teleurstelling van mijn sterven moedig gedragen. Was dat dan niet ziekelijk, onnatuur, walgelijk, dat achteromzien naar de eerste ontmoeting van mijn onervaren meisjesziel? Ik trachtte te verachten, te vertrappen, wat het heiligste in mijn leven was geweest. Maar ik was in te goede leerschool gegaan en het beste liet zich niet vernederen. Want met ontroerende beschaming wist ik, dat, nog altijd, dit het beste was. Ik kon het betreuren, ik kon er om glimlachen. Maar hij was het nog: was nog de eenige; en die breuk in mijn leven mocht ik geen ander bieden.

De stap viel mij moeilijk. Het scheen mij een dam, dien ik opwierp over het eenige pad, dat voor mij nog naar het leven terug voerde. Alsof ik voortaan altijd gaan zou op een zijweg.

Is het mogelijk, dat mijn leermeester die mij meer was dan dat, die een vader was en een vriend, ook dit heeft gelezen op mijn verslagen gelaat?